

תוכן העניינים

3	תקציר
4	תיירות מרפא הגדרות והיסטוריה
4	הגדרת המונח תיירות מרפא
5	היסטוריה וגורמי התפתחות של הענף
7	תיירות רפואית בעולם
9	תיירות רפואית בישראל – מיקום והשפעה על המערכת הרפואית
9	תיאור הענף
11	בעלי העניין בתחום התיירות הרפואית
11	נושאים המשפיעים על תיירות רפואית בישראל
11	גורמי השפעה על הענף
12	יתרונות וחסרונות תיירות המרפא
14	פתרונות אפשריים
14	הסדרה ענף תיירות המרפא בישראל
16	המלצות לביצוע
17	תיירות מרפא במערכות בריאות במדינות שונות בעולם
18	סיכום ומסקנות
20	ביבליוגרפיה

תקציר

תיירות המרפא הגלובאלית הולכת ותופשת תאוצה רבה בעשורים האחרונים. התפתחות המערכות הרפואיות והטכנולוגיה הרפואית במדינות שונות והתפתחות אמצעי התחבורה, שהפכו את הנסיעה למדינות שונות לזולה וזמינה, תורמים לגידול המתמיד במספרם של תיירי מרפא אשר פונים לקבלת טיפולים רפואיים שונים במדינות שמחוץ למדינת מגוריהם. מספר סיבות מרכזיות להחלטה על נסיעה לטיפול בארץ היעד כגון סיבות רפואיות (התמחות בתחומי טיפול ספציפיים במדינה מסוימת ההופכים את הטיפול לבטוח ואיכותי יותר), סיבות פיננסיות, (עלות גבוהה וחוסר יכולת לממן את הטיפול במדינת המקור), וכן סיבות חוקיות ורגולטוריות (איסורים חוקיים על ביצוע פרוצדורות רפואיות מסוימות במדינת המקור של התייר, למשל ניתוחי שינוי מין, הפלות מלאכותיות וניתוחים קוסמטיים מסוימים) הספרות מבדילה בין תיירים רפואיים אשר לטיפולם שאינם דורשים אשפוז ממושך (ניתוחים קוסמטיים למשל) לבין תיירי מרפא המגיעים עבור פרוצדורות רפואיות הדורשות אשפוז, לעיתים למשך זמן ארוך (ניתוחים אורתופדיים, טיפולים בכימותרפיה או הקרנות, ניתוחים כירורגיים מסובכים וכדומה). הגורם המרכזי המניע את הענף הינו גופים וחברות שונות המתמחות בתחום תיירות המרפא ודאגות לכל נושאי התיאום בין התיר לבין המוסד המטפל במדינת היעד וכן דואגים ומתאמים את הליווי וסיפוק צרכים שונים של התייר במשך לצורך הטיפול והאשפוז. אלו ה"סוכנים רפואיים". במדינות רבות בעולם הבינו זה מכבר את גודל הפוטנציאל הטמון בענף זה. מדינות אלו פועלות בדרכים שונות על מנת להגדיל את היקפה של תיירות המרפא אליהן. זאת על ידי הקמה של גופי ביצוע התומכים בנושא, הקלות משמעותיות למוסדו רפואיים ובתי חולים המוציאים לפועל את הפרוצדורות הרפואיות, בניית מערכי שיווק אגרסיביים הפונים לאזרחי המדינות המזוהות בתור יעדים פוטנציאליים לתיירות מרפא וכן הקלות משמעותיות באישורי כניסה ושהייה של תיירי מרפא במדינה. ישראל נחשבת כיום לאת המדינות המתקדמות ביותר בתחום שירותי הרפואה והפיתוח והמחקר הרפואי וגם אליה קיים זרם הולך וגדל של תיירים רפואיים. לענף תיירות המרפא יש השלכות חיוביות ברורות על המערכת של הרפואה הציבורית. השלכות אלו תוספת הכנסה למוסדות המטפלים המאפשרת רכש ציוד רפואי והגדלת כמות מיטות ומקומות, שיפור ההכנסות והגדלת כמות התיירות הכללית יחד עם שיפור התדמית הבינלאומית של המדינה וכן הגדלת שעות ההתמחות וההכשרה של הצוות הטכני והרופאים בתחומי טיפול ספציפיים, יחד עם זאת, ישנן השלכות שליליות על מערכת הבריאות הציבורית ובעיקר מעבר אפשרי של רופאים מומחים וטכנאים לתחום הרפואה הפרטית המתגמל יותר, הפניית ההכנסה המתקבלת בצורה לא מבוקרת ולא יעילה לגורמים פרטיים ולמוסדות רפואה פרטית בלבד, פגיעה באיכות הטיפול באזרחי ישראל עקב צמצום זמינות מיטות אשפוז והגדלה של זמני ההמתנה לבדיקות מעבדה ובדיקות בציוד רפואי טכנולוגי וטיפול לא אמין ולא מקצועי בתיירי המרפא. ענף תיירות המרפא בישראל אינו מוסדר כראוי וסובל מבעיות שונות שגורמות להשלכות השליליות שהוזכרו לעיל. במסגרת הניסיונות להסדרת הענף, הוקמו מספר וועדות מקצועיות אשר העבירו רשימת המלצות לביצוע ההסדרה. הוועדה הבולטת ביניהן הייתה הוועדה לשיפור הרפואה הציבורית אשר הוקמה בהנחיית שרת הבריאות דאז, יעל גרמן. הוועדה פרסמה את המלצותיה במהלך 2014 כאשר ההמלצה המרכזית הינה הסדרת ענף תיירות המרפא באופן כולל, הן ברפואה הפרטית הן בציבורית, בניית מערכת פיקוח, רגולציה ואכיפה על הגורמים המטפלים ועל כל ענף הסוכנים הרפואיים, מיסוי על תשלומים המתקבלים עבור טיפולים רפואיים, בניית אתר אינטרנט לריכוז כל הזכויות והחובות של תיירי המרפא כולל רשימת הגורמים המוסמכים, בניית מערכת מוסדרת לניתוב וחלוקה נכונה ויעילה להכנסות המתקבלות מענף זה ומעבר להסמכה ייעודית של מוסדות המטפלים בתיירי מרפא כמקובל במדינות השונות בעולם, חלוקה מושכלת ביו המשאבים לטיפול בתיירי מרפא לבין המשאבים לטיפול

באזרחי ישראל תוך מתן סדרי עדיפויות ועוד. רק בשנת 2017 הונח החוק להסדרת התיירות הרפואית בכנסת לקריאה ראשונה (לאחר ניסיונות חקיקה שלא התקדמו בשנים 2012 ו 2014). הסיבה המרכזית לבחירת נושא העבודה הינה להבין באופן מעמיק יותר את הנושא ומהי השפעתו על מערכת הבריאות הציבורית בישראל. מערכת שאנו חלק בלתי נפרד ממקבלי השירות שלה בכל שלבי החיים ובמיוחד במצבי חירום רפואיים. האם ניתן למצוא את האיזון בין הפגיעה הפוטנציאלית הצפויה במערכת הבריאות הציבורית לבין ההכנסה הכלכלית המשמעותית והשיפור התדמיתי לישראל מהסדרת ענף תיירות המרפא.

תיירות מרפא הגדרות והיסטוריה

הגדרת המונח תיירות מרפא

המונח "תיירות רפואית" או "תיירות מרפא" מוגדר על ידי התקשורת וחברות נסיעות כביצוע מהלך של נסיעתם של חולים ממדינת המוצא שלהם למדינה אחרת וזאת לצורך קבלתם של טיפולים רפואיים משמעותיים. הטיפולים האלו כוללים בין השאר כימותרפיה וטיפול קרינה, ניתוחים מסוגים שונים בין אם כירורגיים או קוסמטיים, וכן השתלות איברים. מושג התיירות הרפואית אינו כולל בתוכו טיפולים דחופים בתיירים אשר נפצעו במשך ביקור וטיול במדינה אחרת או תיירים אשר מקבלים טיפולים נדרשים באופן שוטף במהלך ביקורם במדינות אחרות בשל מחלה כרונית. בנוסף המושג אינו כולל טיפולים שונים אשר קשורים לנושאים של העלאת איכות החיים כגון מרחצאות מרפא וחוות בריאות. מושג התיירות הרפואית כולל בתוכו כולל גם נותני שירות רפואי ובעלי מקצוע רפואיים ופארא רפואיים (מנתחים, טכנאים, רופאים) אשר נוסעים ממדינה למדינה לצורך אספקתם של השירותים הרפואיים הרלוונטיים (Abinama, 2015), (freiere, 2012).

תעשיית תיירות המרפא מורכבת משלושה גורמים מרכזיים (Hopkins, 2013), (Abinama, 2015): ספקי שירות רפואי במדינות שונות, חולים המבקשים טיפול במדינות מחוץ למדינתם, וסוכני תיירות המרפא אשר מיישמים את הקשר בין שני הגורמים הראשונים. בתור גורם נוסף נלקח מדי פעם בחשבון גם הרופאים המטפלים בחולה ומלווים אותו במדינת המוצא ומעורבים בכל ההליך הרפואי כולל תקופת ההתאוששות וההחלמה מהפרוצדורה הרפואית.

מספר מטרות מרכזיות מוגדרות לתיירות המרפא (Woodhead, 2012):

- קבלת טיפולים שאינם דחופים או קריטיים, כגון טיפול פסיכולוגי, טיפולים דנטאליים.
- טיפולי אסתטיקה קוסמטיים לפי שיקול דעת התייר כגון ניתוחי שינוי מין וניתוחים פלסטיים.
- טיפולים דחופים ונחוצים כמו השתלות איברים, טיפול במחלות כרוניות.

המחקרים והספרות בנושא נוטה לחלק את השרות הניתן לטיפולים מרפא לשלושה תחומים מרכזיים: מחלות, רפואה אלטרנטיבית וטיפולים קוסמטיים (Woodhead, 2012). בחלק מהשרות הרפואי הניתן מדובר בפרוצדורות כירורגיות מורכבות שדורשות התמחות ספציפית וידע טכני ורפואי רב כדוגמת ניתוחי לב, הסרה וטיפול בגידולים סרטניים, טיפולים פסיכיאטריים, טיפולי פוריות, ניתוחים אורתופדיים להחלפת מפרקים (ירך, ברך).

היסטוריה וגורמי התפתחות של הענף

תיירות המרפא קיימת למעשה כבר מספר מאות שנים. התחלת תחום זה הייתה והתפתחה סביב מקורות של מעיינות מים מינרליים חמים המפוזרים במקומות שונים ברחבי העולם. מסביב לאזורי מעיינות אלו